

CONTRIBUCIÓ A L'EPISTOLARI DE JACINT VERDAGUER: QUINZE CARTES INÈDITES

NARCÍS GAROLERA

L'article dona a conèixer quinze cartes inèdites de Jacint Verdaguer a corresponents tan diferents com els barcelonins Eusebi Güell i Joan Moles, i els vigatans Joaquim Salarich, el seu fill Josep, i dos dels germans Masferrer. Completen aquesta correspondència una carta a la poetessa sabadellenca Agnès Armengol i una altra a una persona desconeguda. En apèndix s'inclouen dues cartes de Narcís Verdaguer i Callís a Eusebi Güell.

This article brings to light fifteen previously unpublished letters from Jacint Verdaguer to a very varied range of correspondents, including Eusebi Güell and Joan Moles from Barcelona, and Joaquim Salarich, his son Josep, and the two Masferrer brothers, all from Vic. This correspondence is completed with a letter to the Sabadell poetess Agnès Armengol, and another to an unidentified person. The Appendix includes two letters from Narcís Verdaguer i Callís to Eusebi Güell.

Els documents epistolars que dono a conèixer en aquest article provenen de diferents arxius catalans, públics i privats, que passo a detallar.

A la darrerria de 1998, ingressaren al fons de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya quatre cartes de Jacint Verdaguer a Eusebi Güell, autògrafes i no recollides en el seu *Epistolari*.¹ Tres d'aquests documents foren escrits els anys 1883 i 1885, quan mossèn Cinto es trobava en plena redacció de *Canigó*, o hi donava els últims retocs i preparava l'edició del poema. A més de constituir una nova mostra de la relació d'amistat i confiança entre Verdaguer i el patrici barceloní, aquesta breu correspondència descobreix els sentiments i les vivències del poeta en les seves estades fora de Barcelona, i deixa traslluir el seu benestar al casal dels Comillas en una de les èpoques més felices de la seva vida.

De l'esmentada biblioteca provenen, també, quatre cartes adreçades per Verdaguer al seu amic i valedor Joan Moles i Ormella. Indatades, cal suposar-les dels darrers anys del poeta, i escrites en circumstàncies molt diferents de les anteriors.

1. *Epistolari de Jacint Verdaguer*. Transcripció i notes per Josep Maria de Casacuberta i (a partir del volum segon) Joan Torrent i Fàbregas. Barcelona: Barcino, 1959-1993 («Biblioteca Verdagueriana», 5, 7-10, 12-13, 15-16, 17, 22).

De la mateixa època és una carta, sense el nom del destinatari, que revela l'estat en què es trobava mossèn Cinto els anys de la seva «persecució».

A la Biblioteca Episcopal de Vic es conserven dues cartes del poeta al seu cosí Joaquim Salarich i Verdaguer, i una al fill d'aquest, Josep Salarich i Giménez. Totes tres són motivades per qüestions menors, de caràcter domèstic o familiar. Sense tenir la importància de les anteriors, testimonien la relació de Verdaguer amb els seus cosins vigatans, metges i escriptors.

Incorporo al recull una carta de mossèn Cinto a la poetessa vallesana Agnès Armengol, conservada en un arxiu particular, i dues altres adreçades pel poeta a dos dels germans Masferrer, de Vic, conservades a la Biblioteca Episcopal d'aquesta ciutat i en un arxiu particular.

Incloc, en apèndix, dues cartes inèdites –conservades a la Biblioteca de Catalunya– de Narcís Verdaguer i Callís a Eusebi Güell, que palesen la relació entre el cosí de mossèn Cinto i el mecenes barceloní, i certifiquen que el polític vigatà fou, en la seva època universitària, preceptor dels fills de l'industrial, i que aquest fou testimoni del seu casament amb Francesca Bonnemaïson. Mossèn Cinto, a més, és esmentat diverses vegades en la primera d'aquestes cartes, escrita per Narcís Verdaguer pocs dies després que el cosí poeta n'adrecés una, també, a Eusebi Güell.

La transcripció dels documents és absolutament fidel als manuscrits originals. Com els editors de l'*Epistolari*, respecto la grafia, l'accentuació i l'apostrofació dels autògrafs, i en regularitzo només la puntuació.

Vull expressar el meu agraïment a la directora de la Biblioteca de Catalunya, senyora Vinyet Panyella, i al conservador de la Biblioteca Episcopal de Vic, mossèn Miquel dels Sants Gros, com també als particulars en possessió de documents verdaguerians, per haver-me autoritzat la consulta i la publicació de les cartes que, respectivament, custodien. Vull manifestar també la meua gratitud a l'historiador vigatà i bon amic Ramon Ordeig i Mata per les oportunes indicacions sobre alguns punts d'aquest epistolari. Finalment, vull regraciari el senyor Josep Maria Solà i Camps per la lectura i el comentari de les cartes, que m'ha permès de millorar o precisar el contingut d'algunes anotacions.

*A Eusebi Güell i Bacigalupi*¹

1

+

Barcelona, 29 juny 1883

Estimat amich y senyor:

Segons me diu Piélagu,² vostes segueixen be.

A mi m han tingut á Barcelona fins ara duas cosas: la distribució de una Oda,³ que no s'ha fet encara, y l assumpto del Omar,⁴ que está arreglat, per no parlarne

mes. Gracias á Deu. Solament desitjant quedar be ab lo S. Buixeres, li agrairia á V. que li escribís una ralla, dihentli, com mes prompte millor,⁵ que, atès lo dolent del temps y la por que m fan á mi honors inmerescuts, es d opinió de que se suspenga l proposit. Aixís m'en aniré tranquil á mos boscos y montanyas que ja anyoro.⁶

Que ls probe á tots vostes la terra plana y los ayres de la mar, com los desitjo.⁷

Mos respectes á Dª Lluisa,⁸ á Dª Isabel⁹ y als senyors Satrustegui.¹⁰

Ma primera estacio me sembla que será:

Pyrenees-Orientales

Prades

Hotel Palau¹¹

Seu en Jesus y María

Jacinto Verdaguer, Pbre

[*rubricat*]

P. D. Ja degué veure com en Banyuls traguérem lo gat del sach, com se sol dir, de manera que sa esposa Isabel ja pot murmurar de una llegenda de Canigó, que ja es un secret esbullat.¹²

Aní á veure sa pobre recomanada, Agna Camps, y no era á casa; hi tornaré, si puch, y sinó, ho farà Mossen Costa. Vale.

1. Biblioteca de Catalunya, ms. 4350. Plec de quatre cartes, procedent de la família Güell. Eusebi Güell i Bacigalupi (Barcelona, 1846-1918), industrial i mecenes, era cunyat de Claudi López i Bru, segon marquès de Comillas.

2. Joaquín de Piélagó, cunyat de Claudi López, era director de la companyia de vapors correus de Filipines, creada pel primer marquès de Comillas.

3. Verdaguer obtingué, amb l'oda «A Barcelona», un premi extraordinari als Jocs Florals de 1883. El 8 de maig, l'Ajuntament de la ciutat acordà la impressió de cent mil exemplars de l'oda (*Epistolari de Jacint Verdaguer*, volum iv, carta 358, p. 68-69), mil cinc-cents dels quals foren tramesos al poeta (*ibidem*, carta 359, p. 70).

4. Claudi Omar i Barrera (Barcelona, 1861-1931), escriptor i periodista.

5. *com mes prompte millor*, interlineat.

6. El dia 2 de juliol Verdaguer deixà Barcelona amb direcció a Prada de Conflent. Des d'allà emprengué una llarga excursió pel Pirineu, fins a Andorra, d'on passà a Vic el dia 10 de setembre. Vegeu-ne les impressions literàries, inèdites fins aleshores, en la meua edició d'*Excursions i viatges*, volum iii (Barcelona: Barcino, 1992), p. 172-295.

7. La família Güell passava els mesos d'estiu a Caldes d'Estrac, al Maresme.

8. Lluïsa Bru i Lassús, vídua d'Antoni López i López, primer marquès de Comillas, mort el gener d'aquell mateix any.

9. Isabel López i Bru, esposa d'Eusebi Güell, era germana de Claudi, segon marquès de Comillas.

10. Antonio de Satrustegui Barrie, cosí germà de María Gayón Barrie, segona marquesa de Comillas, era casat amb Isabel López y Díaz de Quijano, cosina germana de Claudi López.

11. A l'original, l'adreça va entre parèntesis.

12. El 17 de juny, Verdaguer sortí de Barcelona amb direcció a Banyuls de la Marenda, en companyia –entre altres– de Jaume Collell, Narcís Oller, Marià Aguiló, Francesc Matheu, Eduard Toda, Àngel Guimerà i Artur Masriera. El motiu de l'excursió era una trobada d'escriptors catalans de banda i banda de l'Albera. Collell escriví la crònica de l'aplec per a *La Veu del Montserrat* («L'anada al Rosselló», 23 i 30-VI-1883), i Masriera ho féu per a *La Il·lustració Catalana* («Aplech de catalanistas francesos y espanyols al Rosselló», 30-VI-1883). Verdaguer fa referència, aquí, a la lectura pública que hi féu el seu amic Collell de diversos fragments del poema *Canigó* –llavors encara inèdit–, com «Lo Rosselló» (cant sisè) i el «Passatge d'Anníbal» (cant setè).

2¹

S. D. Eusebi Güell

Vich, 1 setembre, 1885

Mon estimat amich:

En Barcelona he sabut que vostres fugen per aquexa Fransa enllá, ahont regnan cóleras pitjors que 'l d'Espanya.² Deu los guie y los torne sans y salvos al niu de Barcelona. ¿Com está sa esposa Isabel?³ ¿Ha sortit de cuydado? ¿Com estan Dª Lluisa⁴ y l chor d'angels de sos nets?

Assí lo cólera no es tant com diuhen;⁵ algun cas hi ha hagut, com á Barcelona,⁶ mes de gent que s' te compte y que s' cuyda n'han mort poquíssims. Jo he donat la volta per Barcelona, y, veyent que no hi puch ser d'utilitat per los pobres de Claudi, puig Mossen Magí⁷ se basta y sobra, me n' torno á ma soledat de Pruit.⁸

Allí estich prop de ma familia y de Vich; veig lo Canigó, que m' farà pensar ab vostés, que estan á l'altra banda.

Fem, en la casa hont visch, una novena á Sant Roch, y venen los pagesos del voltant; de vegades som 40 personas. Estem voltats d'hermitas, y de bona y santa y antiga y catalana gent.

Faig llargas enrahonadas ab los pastors y pagesos, que, ab los roures y alsinas del bosch, son mos mestres; respiro ayres de vida per l'esperit y pel cos; sento cansons antigas, y m' sembla viure en épocas passadas.

Ja veu com los alemanys tan galanment anavan ab un peu fora camí, en sos afalachs á Espanya.

Deu ho arregle tot y ns deslliure del castich del colera.

Mos afectes á tots los de la familia, que l'angel de la guarda tinga sota sas blancas alas.

Seu de cor, en Jesus,

Jacinto Verdaguier, Pbre
[rubricat]

Prov^a Bar[celo]na⁹
Per Vich

(Bach)

Pruit

1. A l'encapçalament, centrat i ratllat: «Jhs».

2. L'estiu de 1885, el cólera féu estralls a tot Espanya. Per precaució, la família Güell passà unes setmanes a Versalles (*Epistolari*, volum v, carta 478 bis, p. 44-45). El «cólera» francès de què parla Verdaguier és el laïcisme, propiciat pel govern de la Tercera República. Vegeu les impressions de la seva estada a París, l'any anterior, a *Excursions i viatges*, ed. cit., volum II, p. 247-281.

3. Vegeu nota 9 a carta anterior.

4. Vegeu nota 8 a carta anterior.

5. La plana de Vic fou també castigada pel cólera. El setmanari vigatà *La Veu del Montserrat* donava compte, el 5 de setembre, d'algunes defuncions per causa de l'epidèmia. L'11 d'octubre, passat el perill, es feren pregàries d'acció de gràcies a la catedral de Vic.

6. A Barcelona, el bisbe Català fou atacat pel cólera aquell estiu, i anà a passar la convalescència amb els López-Güell, a Caldes d'Estrac, on era encara el dia 8 d'octubre (*Epistolari*, volum v, carta 476, nota 5, p. 42).

7. Mossèn Magí Cornet, auxiliar de mossèn Cinto per a la distribució de les almoines del marquès de Comillas.

8. Aquell estiu Verdaguer féu estades al Bac de Collsacabra, al terme de Pruit. La primera quinzena d'agost passà uns dies al Noguer de Segueró, i la primera setmana de setembre degué fer una escapada a Vic. El 9 o el 10 deixà el Bac i tornà a Barcelona.

9. Abans, i ratllat: «Giron[a]».

3¹

Estimat amich y senyor:

Avuy volia escriure á sos fills, donantlos compte de la mort del canari que regalaren á ma nevoda. Es l'unic cas de cólera que hi ha hagut en nostra casa,² mes son molts los aucells que n'han mort á Bar[celo]na. Tots ho sentim, mes la pobre Quela ne tindrà un nequit de mort. Pobre aucellet! Ja no 'ns cridarà al matí ab sas notas, que anava allargant y embellint cada dia!

Mes tot aixó s'escau en eixos dias en que ha baixat á casa de vostes un aucell del paradís.³ Benvingut sia á la terra, hont done molta alegría á sos pares y á sos germanets, y gloria al Senyor que la envía.

Los felicito coralment á tots.

Escrich en lo menjador de casa Lopez, á las 9 del vespre, á la llum del gas y de las estrellas, que oviro per la porta del jardí, aconsolantme de no veure las flors de la terra, que 's musteeixen. Que hermosas son las flors del cel!

Deu beneesca la que 'ls en acaba de baixar!

Mos afectes y respectes a tots: á Dª Lluisa,⁴ Isabel,⁵ Merceneta,⁶ y al amich Picó,⁷ áliga que ha sortit de la gabia.

A mos amiguets estimats, los nens, no se que dirlos, sinó que de vegades, escribint sota la palmera los darrers versos del Canigo,⁸ me sembla sentirlos darrera 'ls rosers, y no son ells sinó algun pobre aucellet que ve á visitar al poeta anyoradís y solitari.

Quedo á les ordes de tots vostes, encara que inútil, afim. amich seu en Jesus y Maria,

Jacinto Verdaguer, Pbre.

Bar[celo]na, 9 oct[ubr]e 1885

Rebí y saboregí la carteta de Mª Lluisa.⁹

1. A l'encapçalament, centrat i ratllat: «Jhs».

2. Vegeu carta anterior.

3. El poeta es refereix al naixement de Francisca, vuitena filla d'Eusebi Güell i Isabel López. Vegeu apèndix, carta 1.

4. Vegeu *supra*, nota 8 a carta 1.

5. Vegeu *supra*, nota 9 a carta 1.

6. Mercè Anzizu i Vila (Barcelona, 1868-1916) —més coneguda com sor Eulàlia Anzizu—, religiosa clarissa, escriptora i restauradora del monestir de Pedralbes.

7. Ramon Picó i Campamar (Pollença, 1848 - Barcelona, 1916), poeta i home de confiança d'Eusebi Güell. Aquell estiu havia acompanyat Güell a Versalles (vegeu carta anterior).

8. Verdaguer preparava per a la impremta la redacció definitiva de *Canigó*, que veuria la llum poc abans de Nadal.

9. M. Lluïsa Güell i López, segona filla d'Eusebi Güell. Vegeu apèndix, carta 1.

4¹

+

Sr. D. Eusebi Güell

Mon respectable Sor. y amich:

He vista la recomanacio del S. Roig y Torres, á favor del dador de la present; m aderesch á ella per si V. necesitás un administrador de una de ses finques rurals. Queda de V. afim. s. y a.

Jacinto Verdaguer, Pbre.

1. Full doblegat, amb una orla negra i escrit per una sola cara. Carta indatada.

A Joan Moles i Ormella¹

1

J. M. J.²

Amich Sor. Moles:³

Veli aquí adjunta la nota de venda d aquesta finca per si plagues á V. y al S. Coromina⁴ anunciarla. Ahí m descuydí de consultarli á V., mes trágan ó pose en ella lo que li aparega.

Seu, afim. y agrahit, s. y a.

Jacinto Verdaguer, Pre.

Veli aquí també uns quants adressedos per lo Cartell. Deu ho beneesca tot.

En venta

Finca de 7 mojudas de terreno, situada en la parte alta de Vallcarca, entre la Carretera de Horta, Ca'n Gómis y la Bajada de Santa Cruz.

1. Biblioteca de Catalunya, ms. 4346. Un plec de dues cartes i dues targetes, respectivament, procedents de Lina Moles i Eixarch.

2. Full doblegat, escrit per tres cares; la darrera, en blanc. Carta indatada, amb lletra de la darrera època de Verdager. Al sobre: «S. D. Joan Moles. Redaccion del Diario del Comercio».
3. Joan Moles i Ormella (Barcelona, 1871 - Mèxic, 1945), advocat i polític. Defensor de Verdager en els moments més difícils, fou un dels seus marmessors. Publicà, a Mèxic, amb pròleg de Josep Carner, el volum biogràfic *Mossèn Cinto* (1945).
4. Probablement, Eusebi Corominas i Cornell (Corçà, 1849-Barcelona, 1919), director del diari barceloní *La Publicidad*.

2

+¹

Amich Sor. Moles:

Li agrahiria l'adres del Sor. Franquesa.² En cas de que les composicions no queden reservades un any, ¿hi hauria inconvenient en que, ab lo permís dels autors, se n'insertàs alguna en *La Atlántida*?³

Anyorem molt son periodich *El Comercio*.⁴ ¿Cal enviar mon adres á la Redacció?

Saludant a son pare y germans, se repeteix de V. afm. s. y amich

Jacinto Verdager, Pre.

1. Full doblegat, escrit per tres cares; la darrera, en blanc. Al sobre: «Sor. D. Joan Moles». Carta indatada, amb lletra de la darrera època de Verdager. Per l'esment de la revista *L'Atlántida* (vegeu nota 3), podem datar-la entre 1896 i 1900.

2. Josep Franquesa i Gomis (Barcelona, 1855-1930), poeta i periodista. Promotor de revistes catòliques i catalanistes (*La Familia Cristiana*, *La Ilustració Catalana*), el 1895 guanyà una càtedra de literatura a la Universitat de Barcelona.

3. *L'Atlántida*, revista literària dirigida un temps per Verdager. Aparegué entre el 15 de maig de 1896 i el 13 de desembre de 1900. En la seva primera etapa, mossèn Cinto hi publicà nombroses composicions, en vers i en prosa, moltes de les quals eren inèdites.

4. *Diario del Comercio*, periòdic barceloní, fundat l'any 1889. El 18 de juny de 1895 reproduí el famós «Comunicat» de Verdager, publicat el dia abans a *El Noticiero Universal*. Moles, cap de redacció del diari, hi defensà mossèn Cinto de la «persecución inexplicable y oprobiosa» de què era víctima.

3

Al Sor. D. Joan Moles saluda Jacinto Verdager, Prebere, y li recomana son amich D. Joan Lluís Soler, Contador de Fondos Provincials, per l'objecte que ell mateix li explicarà.¹

1. Targeta de visita, amb el nom de l'autor i l'adreça («Portaferrissa, 25») impresos. Sense data. Al sobre: «Sor. D. Joan Moles».

Al S. D. Joan Moles saluda Jacinto Verdaguer, Prebere, y li suplica, si li es possible, unes quantes targetes mes.¹

1. Targeta de visita, amb el nom de l'autor i l'adreça («Portaferrissa, 25»), ratllada, impresos. Sense data, però atribuïble als darrers anys del poeta.

A una persona desconeguda¹

Jesus, Joseph y Maria, siau nostra companyia.

Mon bon amich:

Per si li fes pesa á V. per son erticle, li diré, encara que sia poca cosa, que en una capella del Pla de Barcelona s'han fetes diferents vegades pregaries publiques porque Deu Nostre Senyor traga del mon á mossen Verdaguer.

Axó li dirá la caritat que conec entre la gent que la predica y que's creu ser la unica bona del mon. Cap á Vich no s desitja que m mori, pero sí que perda l enteniment, porque altes persones que ho han propagat no queden ab mentida.

Deu no ls donara gust en una cosa ni en altra, y Ell li pagará á V. la bona obra que fa a aquest pobre sacerdot. Seu afm. s. y a.

Jacinto Verdaguer, Pre.

1. Biblioteca de Catalunya, ms. 4346 (procedent de la família Cervera). Full plegat, escrit per tres cares, amb lletra dels darrers anys de Verdaguer.

A Joaquim Salarich i Verdaguer¹

1

J.H.S.²

Barcelona, 5 de janer³

Apreciadíssim cosí: veyent que no sortia cap dida per aquí, lo⁴ S. Güell ne fa venir una de Guipuzcoa, ahont se n troban de robustas y bonas.

Si d aquí a alguns dias ne sortís alguna de bonas calitats, no ho posi en oblit, puix es facil la necesite la germana del S. Güell, esposa de Ferrer y Vidal,⁵ que está en sos ultims días, y sería també per venir a Barcelona.

Jo li demanaré de nou si n sap cap, quan sía ocasió.

Moltas gracias, y dispense m la molestia, que també ho es per mi, hasta l parlar de didatges.

Espressions a tota la familia y amichs, y desitjantlos bonas y santas festas, se despedeix de V. S. S. y A.

Jacinto Verdguer, Pbre.
[rubricat]

1. Vic, 1816 - Caldes d'Estrac, 1884. Metge, historiador i narrador. Cosí de mossèn Cinto, fou un dels fundadors del Círcol Literari vigatà.

2. Biblioteca Episcopal de Vic (Biblioteca Miquel dels Sants Salarich). Full pautat, amb orla negra, escrit per totes dues cares.

3. Sense indicació de l'any. Un tret de la grafia -ús de *r* «segona», en denominació de J. M. Solà i Camps- ens permet datar-la entre 1874 i 1882. Podem suposar-la escrita amb posterioritat a 1876, quan començà a tractar els Güell, com a capellà del marquès de Comillas.

4. A l'original, «los».

5. Lluís Ferrer i Vidal (Vilanova i la Geltrú, 1817 - Barcelona, 1893), industrial i polític. Com a diputat i senador pel partit conservador, defensà el proteccionisme.

2

J.H.S.¹

3 janer²

Apreciat Cosí: he rebut la seva y me sap greu que la dida ha de venir a viure a casa Güell, per no poder ser la Carme. Si alguna n sap que puga venirhi y siga de bonas calitats, fassa m l obsequi d escriure m ho al instant, perquè vetx que ls convé quant antes.

Dispense m la prosa del encarrech y las pocas lletras, puig marcha l tren.

Dispose de son cusí

Jacinto

1. Biblioteca Episcopal de Vic (Biblioteca Miquel dels Sants Salarich). Full pautat, escrit per una sola cara.

2. Sense expressió de lloc i d'any. La podem suposar escrita a Barcelona, durant el mateix període de la carta anterior.

A Josep Salarich i Giménez¹

+²

Molt estimat cosí:³

En Francesch Mateu, director de la Il·lustració Catalana (Jovellanos, 2-1),⁴ me demana per la mateixa un retrato de ton pare, que al cel sia. Jo m dirigesch á tu perquè li pots deixar lo millor.

En cas de no hever n hi mes que un, lo tornaré religiosament e intacte.

Teu en Jesus y Maria,

Jacinto, Pbre.
[rubricat]

1. Vic, 1848-1930. Metge i periodista. Fill de Joaquim Salarich i Verdaguer, cosí germà de mossèn Cinto. Fou un dels fundadors de l'Esbart vigatà.

2. Biblioteca Episcopal de Vic (Biblioteca Miquel dels Sants Salarich). Full sense pautes, escrit per una sola cara. Carta indatada, posterior en tot cas al 4 de març de 1884 –dia de la mort del pare del destinatari–, i anterior a la publicació de la necrològica, escrita per Martí Genís i Aguilar, amb un retrat de Joaquim Salarich, publicada a la revista *La Il·lustració Catalana* el 15 d'abril de 1884 (any V, núm. 108, p. 1).

3. De fet, fill de cosí.

4. L'adreça fou afegida en la interlínia, sota el nom de l'editorial.

A Agnès Armengol de Badia¹

Ma respectable S^a y confreresa:

Grans merces pel delicat y flayros *Ramell de semprevives*,² que li ha plagut enviarme. En penyora d'agraïment jo he pregat per sa bona mare á qui van dirigides, y tot demanant per ella l'etern repos he demanat per V. lo balsam del consol.

Ses poesies m' han agradat per ser filles del cor, pero encara m' han agradat mes per ser filles d'un cor ple de fe.

La fe es lo sol que fa cantar.

Cantém y que nostres himnes acaben en la Gloria.

Ab aqueixa dolsa esperança me suscrich son affm. admirador

Jacinto Verdaguer Pbre.
[rubricat]

28 febrer [18]92

1. Poetessa sabadellenca (1852-1934). Aquell mes havia publicat el volum *Ramell de semprevivas. Poesias endressades á la memoria de ma bona mare Dª Eularia Altayó y Pla* (Sabadell, 1891), que trameté tot seguit a Verdaguer, acompanyat d'una carta (*Epistolari de Jacint Verdaguer*, volum VIII, carta 889). En poder de Jordi Artigas i Masdeu, de Sitges.

2. Vegeu nota anterior.

A Francesc d'Assís Masferrer i Arquimbau¹

+

Carissim Francesch:²

Cumplí ab ton encarrech, lo dia mateix de rebre ta benvolguda lletra, escrivint á D. Claudi.³ Ell se resisteix molt á pendre part en aqueixos assumptos, y, a fi de ferlo determinar, li he escrit tan be com he sabut. No n diré res á ningú.

Se que á Vich hi ha una nubolada de pretendents, que treballan. Tan de bo que n pogués dar l enorbona á ton germá.⁴

Teu sempre en Jesus

Jacinto Verdaguer Pbre.

1. Pel contingut de la carta, el destinatari és el segon dels germans Masferrer, que Verdaguer tractà amb assiduïtat. Nascut a Vic el 1847 i mort a Lleida el 1901, es llicencià en dret i es doctorà en filosofia i lletres. Fou catedràtic de psicologia i ètica en diversos instituts d'Espanya. Membre del Círcol Literari vigatà, participà en l'Esbart de Vic.

2. Biblioteca Episcopal de Vic, ms. Verdaguer 3, fol. 21r. Carta indata. Pel contingut (vegeu nota 4), podem suposar-la escrita el 1878.

3. Claudi López i Bru, segon marquès de Comillas. Verdaguer havia entrat, feia poc, al servei d'Antoni López al palau Moja, de Barcelona.

4. Francesc de Paula Masferrer i Arquimbau (Vic, 1851 - Sant Julià de Vilatorrada, 1907), el petit dels germans Masferrer. Llicenciat en dret i poeta, fou un dels fundadors de l'Esbart de Vic i membre molt actiu del Círcol Literari vigatà. L'any 1878 fou representant d'aquesta ciutat a la Diputació Provincial de Barcelona, càrrec que cal relacionar amb el contingut de la carta.

A Josep Masferrer i Arquimbau¹

+

Amich:²

Los telégramas d ai,³ que deyan que Pidal havia suspes las oposicions á las cátedras de dret, ¿se referían á la que pretent ton germá Francesch?⁴

T agrairé que m' ho digas, per deixar de fer lo poch que hi puch, puig no coneix ningú de la situació, mes que al S. Duran,⁵ á qui tu coneixes mes que jo.

Memorias á ton pare y a Mossen Joseph.⁶ Disposa de ton a. en Jesus,

Jacinto Verdaguer, Prebere⁷
[rubricat]

1. El gran dels germans Masferrer (Vic, 1844 - Sarrià, 1900). Eclesiàstic i periodista, membre del Círcol Literari vigatà i fundador de l'Esbart de Vic. L'any 1882 fou ordenat sacerdot i destinat com a vicari

a Vallfogona de Ripollès. Col·laborà en publicacions catalanistes (*Lo Gay Saber, La Renaixensa*), i fou redactor en cap del setmanari vigatà *La Veu del Montserrat*.

2. Targeta de visita, en poder de M. Pilar Canal i Roca, de Vic. Indatada, amb lletra posterior a 1882 (r «tercera», en denominació de J. M. Solà i Camps), el contingut de la carta acaba d'abonar aquesta datació.

3. Llegiu «d'ahir».

4. Probablement, Francesc de Paula Masferrer i Arquimbau (vegeu carta anterior, nota 4).

5. Manuel Duran i Bas (Barcelona, 1823-1907), jurista i polític. Catedràtic de la Universitat de Barcelona, des del 1882 defensà decididament el dret civil català. Diputat i senador pel Partido Conservador, fou ministre de Gràcia i Justícia (1899).

6. Mossèn Josep Bofia, capellà de l'església dels Dolors, de Vic, i, abans, rector de Vallfogona de Ripollès. Germà de Dolors Bofia, àvia de l'actual possessora del document. A l'original, «Josech».

7. Imprès i centrat.

APÈNDIX

Dues cartes de Narcís Verdaguer i Callís¹ a Eusebi Güell

1²

Sr. D. Eusebi Güell
Barcelona, 28 Octubre / 85

Molt estimat senyor:

A pesar de que al sortir vostés d'aquesta ciutat vaig prometre obehir las indicacions de sa estimabilíssima senyora esposa d'escriur a darreres de setembre, donantlos compte de las horas que'm deixessen vagaroses las meas obligacions d'estudiant, en armonía ab las disposiciones interiors que adopte la Universitat, no he complert ma promesa, ni la compliría encara si no fos la por de que V.V., y especialment donya Isabel, ab qui vaig empenyar la paraula, prenguessen per descuyt y deixadesa lo que solament es fill del temor de molestarlos ab una carta inconvenient é inoportuna; perquè, á causa de la esglayadora malura que Déu ha sigut servit de fer pesar sobre aquesta castigada terra,³ está encara al present sospesa tota determinació respecte á la obertura del curs, y estant per sonar també, per consegüent, aquellas disposiciones que havían de ser la base de ma promesa carta, fins á tant que s'hage cantat lo *Te-Deum*, que sembla no's farà esperar molts días, gracias al notable y consolador minvament que la epidemia ha experimentat en pochos días, lo que'm dona confiansas d'un prompte y complert termini, succés que, com pot suposar, espero ab gran dalera, no sols per sentir mon cor deslliurat de la tortura ab que l'ha afligit tant temps⁴ l'horror de tantas desgracias, sino tambe per poguer satisfacer los desitjos de V.V.

Han ja quatre ó cinch días que soch á Barcelona, ahont me demaná mon estimadíssim mossen Cinto perquè l'ajudes, en lo poquíssim que jo puch, á fi d'activar la publicació del seu tant esperat *Canigó*. No crech que'ls hage pas de dir que aquí'm tenen per tot lo que vulgan y jo puga.

Per mossen Cinto he sapigut que sa senyora esposa ha donat á llum una hermosa nena, batejada ab lo nom de Francisca.⁵ De tot cor los dono la enhora-

bona per tant grat aconeixement, y demano á nostre Senyor que per molts y molts anys V. y sa senyora esposa pogan viure rodejats d'aquesta volior d'angelets que Deu los ha enviat per corona y gloria de la vida terrenal.

He tingut la gran satisfacció de veurer una bellíssima carta de mon estimat é inolvidable Joan Antoni⁶ molt ben escrita en nostra veneranda llengua. M'ha donat una verdadera alegrí, ja que⁷ en ella he vist d'una manera practica 'ls notables avensos que ha fet durant l'istiu. Á Joan Antoni, aixís com als demes fills de V., pero d'un modo especial als que he tingut la bona sort de tenir per deixebles, María Lluisa é Isabel, ja'm farà l'obsequi de ferlos hi presents mos afectuosos recorts. Diguilshi, si li plau, que ni un sol día he deixat de pensar ab ells, ab lo qual dit está que ni un sol día he deixat d'anyorarlos, pero de veras: que aixís soch, encar que poch ho aparente.

Mossen Cinto 'm diu que tambe 'ls anyora molt, y m'encarrega que á ells y á tots V.V. los donga memorias.

Salude afectuosament á sa senyora esposa y volguda senyora meva, y V. vulga acceptar lo testimoni d'afecte de son amantíssim y humil servidor

Q. B. S. M.

Narcís Verdaguer Callís
[rubricat]

1. Vic, 1863 - Barcelona, 1918. Advocat i polític, cosí germà de Jacint Verdaguer. Fou un dels fundadors de la Lliga Regionalista, i diputat d'aquest partit (1914-1916) a les Corts espanyoles.

2. Biblioteca de Catalunya, ms. 4350. Full doblegat, escrit per quatre cares, procedent de la família Güell.

3. Es refereix al còlera, que, aquell estiu, havia fet estralls a tot Espanya. Vegeu *supra* la carta 2 de mossèn Cinto a Eusebi Güell.

4. «temps», escrit en la interlínia.

5. Vegeu *supra* carta 3 de Jacint Verdaguer a Eusebi Güell.

6. Joan Antoni de Güell i López (Comillas, 1874 - Cala d'Or, Mallorca, 1958), fill d'Eusebi Güell, polític i escriptor.

7. Segueix, ratllat, «ella».

2¹

Sr. D. Eusebi Güell
B., 27 Maig 1893

Mon respectable y estimat senyor:

Aquesta tarda 'l seu fill Claudi m'ha vingut á dur la nova de que V. s'havía dignat acceptar benevolament mon prech d'esser testimoni de la meva pròxima boda.²

La seva decisió, D. Eusebi, m'ha donat una grossa alegrí. Á tants beneficis de que soch deutor á V. y á sa família, hi afegeixo aquest com un dels principals.

Per tots ells me complasch en expressarli mon agraïment no moridor, encara que massa pobre de medi d'expressió.

Demà dematí marxo á Madrid per fer los exercicis del doctorat. Si allá puch en alguna cosa servirlo, no té més que manar. Son fill Claudi sabrá desseguida la meva posada.

Mos respectuosos afectes per Dna. Isabel,³ á qui li prego de manifestar especialment ma gratitut, axís com als demés de la seva família.

Es sempre son humil y afm. servidor

Narcís Verdaguer Callís
[*rubricat*]

1. Biblioteca de Catalunya, ms. 4350. Full escrit per totes dues cares, procedent de la família Güell.
2. Narcís Verdaguer es casà amb Francesca Bonnemaïson (Barcelona, 1872-1949), pedagoga i fundadora de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona.
3. Isabel López i Bru, esposa d'Eusebi Güell i germana de Claudi, segon marquès de Comillas.